

Descrierea proiectului de amenajare

A. Temă și context

Timișorenii care au ieșit în stradă în Decembrie 1989 pentru idealuri precum libertatea sau demnitatea umană sunt modele de conduită civică. Sacrificiul lor este fundamentul României de azi, un stat de drept, în care demnitatea, drepturile și libertățile cetățenilor, precum și pluralismul politic, sau dreptul de a vota reprezintă valori supreme. Acest traseu vizibil marcat urbanistic nu face decât să sublinieze acest adevăr. Prin acest memorial se urmărește aducerea în spațiul public a evenimentelor din 1989, în punctele identificate ca având o importanță istorică pentru Timișoara”, din perspectiva Revoluției. „Aceste intervenții vor conține elemente comune la nivelul tuturor locațiilor astfel încât să rezulte, la nivel perceptiv, un traseu al Revoluției.” (extras din tema proiectului). S-au propus pentru început 9 zone de intervenție: Piața Sfânta Maria (2 puncte), Podul Traian, Piața Operei (2 puncte), Piața Libertății, Piața Sfântul Gheorghe, CJT Prefectura (2 puncte), Băile Neptun, Cimitirul Eroilor, Calea Martirilor.

B. Elementele esențiale ale proiectului

- memoria vie și nevoia de spațiu public
Marcarea integrată a evenimentelor din 1989 în spațiul public timișorean este o nevoie esențială. Credem însă că orașul nu are nevoie de inserția unor obiecte masive și autonome, care să intre în conflict cu contextul urban. Este ceea ce se întâmplă din păcate, de cele mai multe ori în România, unde monumentele nu se înscriu într-un loc, nu îl onorează, ci îl folosesc în mod indiferent sau agresiv. În același timp însă, Timișoara, chiar dacă este mai avansată în acest sens decât majoritatea orașelor din România, are nevoie de dezvoltarea de spații publice veritabile: locuri în care să se întâlnească memoria și viața urbană și care să respecte și să pună în valoare patrimoniul sau să impulsioneze amenajări comunitare în zone care au nevoie de ele. Monumente, memoriale sau alte intervenții de acest tip ar trebui să fie parte ale unor ansambluri armonioase, atractive și deschise permanent publicului. Propunerea noastră își dorește să susțină memoria vie, locul demn, dar accesibil tuturor, care să aducă împreună ce s-a întâmplat acum peste 30 de ani și orașul și locuitorii de azi; un tip de intervenție durabil, discret și capabil să evolueze. Un element suplimentar îl

reprezintă folosirea unor mijloace tehnologice, printr-o platformă de realitate extinsă.

C. Descrierea proiectului. Lucrul cu terenul, modularitate, tehnologie

Amenajarea completă și integrată a tuturor zonelor de intervenție prezintă soluția ideală. Însă acesta este un proces lung și complex, care are nevoie de un început strategic. În consecință, propunem un sistem modular de spații publice condensate, amplasate în cadrul fiecăreia dintre zone, clar diferențiate și delimitate în raport cu acestea.

Am studiat și apoi eliminat varianta unor compoziții desfășurate pe verticală. Credem că, în acest moment, și mai ales în locurile cele mai importante și sensibile pentru oraș, astfel de obiecte, oricât de frumoase și semnificative în sine, ar intra în competiție cu contextul. Nu înțelegem prin context doar cadrul arhitectural ce trebuie respectat, ci și elementele de infrastructură, mobilier urban existent, construcțiile parazitare din și de lângă zonele de intervenție etc, a căror integrare cu soluția de memorial nu poate fi rezolvată decât în timp. Am ales să lucrăm în primul rând cu solul

orașului, cu suprafețe orizontale de dimensiuni mici sau medii, însă cu un caracter marcant și prețios. Fiecare dintre intervenții se compune din trei elemente principale:

- Unul sau mai multe dreptunghiuri acoperite cu lastre din granit turcoaz de dimensiuni identice 1x1m. Înconjurată de o bandă metalică (bronz), aceste sunt precis delimitate de spațiul dimprejur, însă așezate la aceeași cotă și ușor și permanent accesibile. Pe banda metalică va fi inscripționat un text despre momentul particular legat de acel loc în zilele Revoluției din decembrie.

Textul este formulat la persoana a treia, o relatare a celor mai importante evenimente petrecute în acel loc, sau în zona adiacentă.

– „Mărturia”. O placă din același metal va conține un scurt citat dintr-o mărturie a unui participant direct la evenimente. Aceste texte vor veni în contrast cu cele anterioare, fiind în principal texte culese din declarații ale supraviețuitorilor și martorilor evenimentelor care vor fi formulate la persoana întâi.

– Acolo unde spațiul o permite, va fi așezat un element esențializat de mobilier urban, o bancă ce urmărește modulul general și permite marcarea mai bună dar și folosirea spontană și variată a spațiului (odihnă, socializare etc.).

– O placă din același metal (bronz), integrată în suprafața băncii. Aceasta va conține un text gravat de dimensiuni minimale, ce va menționa acest loc ca făcând parte din întregul traseu, precum și invitația de a accesa platforma de realitate extinsă a proiectului (vezi mai jos). Textul va avea și o variantă sintetică în Braille. Acolo unde amplasarea băncii nu este posibilă, se va integra o variantă succintă în banda metalică din jurul platformei din piatră. În cadrul fiecărei zone, inserția se adaptează situației existente, creează relații diferite cu contextul său. Sunt respectate atât coerența generală cât și individualitatea fiecărui loc. În unele dintre zone, aceste trei elemente vor fi completate cu un copac sau doi.

Strategie și principii

Intervențiile spațiale propuse reprezintă în același timp obiecte și locuri. Au valoare de reper și de memorie – sunt așezate în poziții-cheie, cu vizibilitate maximă, sunt puternice și recognoscibile – însă sunt și discrete, fiind așezate în cel mai puțin intruziv mod posibil. Sunt complet accesibile și incluzive, permițând utilizări și apropieri dintre cele mai diverse. Nu presupun schimbări de infrastructură, nu agresează clădirile sau

alte elemente de patrimoniu sau vegetația existentă, sunt respectuoase cu monumentele existente statui sau plăci memoriale.

Dimensiunile mai reduse ale intervenției sunt o alegere strategică: ele permit concentrarea bugetului pe elemente prețioase, demne, construite din materiale nobile, durabile și ușor de întreținut (granitul turcoaz propus are o culoare puternică și fără a fi lustruit, culoare lui va fi accentuată prin tratamente de protecție). Limitarea și o așezarea precisă și chibzuită înseamnă însă și adaptabilitate și deschidere. Intervențiile funcționează în situația prezentă și ca nucleu și generatoare ale unor viitoare amenajări extinse ale spațiilor respective. Este vorba, credem, de sustenabilitate în sensul cel mai profund, acela de a face posibile scenarii și evoluții viitoare, păstrând în același timp coerența și identitatea proiectului.

Modularitatea este o componentă esențială. Aceasta va permite extinderea traseului, folosind aceleași materiale și principii, fără a-și schimba identitatea și fără a altera ideea de la care a pornit. Locuri noi, rezultate în urma studiilor și a analizei propunerilor dinspre societatea civilă vor putea fi astfel integrate în traseu.

Loc al memoriei, zi de zi

“There is nothing in this world as invisible as a monument.” (Robert Musil). Nu e nimic mai invizibil în lumea aceasta ca un monument. Ceea ce subliniază acest proiect este tocmai ideea că momentul Revoluției face parte din viața noastră, zi de zi. Este un lucru simplu precum respirația, care fundamentează existența noastră într-o lume total diferită de cea a dictaturii anilor comuniști. Ne propunem ca în acest mod puternic, prin inserarea unui tip de paviment special, să semnalizăm câteva locuri în traseul urban timișorean și să propunem un tip de experiență a memoriei diferită, în care monumentul nu rămâne exterior și pus deoparte de viața orașului, ci este inserat în cotidian. Aceste intervenții pe trotuarele și în piețele orașului vor face parte din drumurile zilnice, vor fi străbătute sau descoperite de vizitatorii Timișoarei și vor fi celebrate în fiecare zi.

Ideea aceasta a moștenirii Revoluției, această respirație liberă a noastră ne-a condus și la ideea de a alege culoarea turcoaz pentru a marca intervențiile noastre. Ideea de a marca pamântul cu o culoare apropiată de a cerului este un mod de a celebra acest moment eroic. Materialele propuse

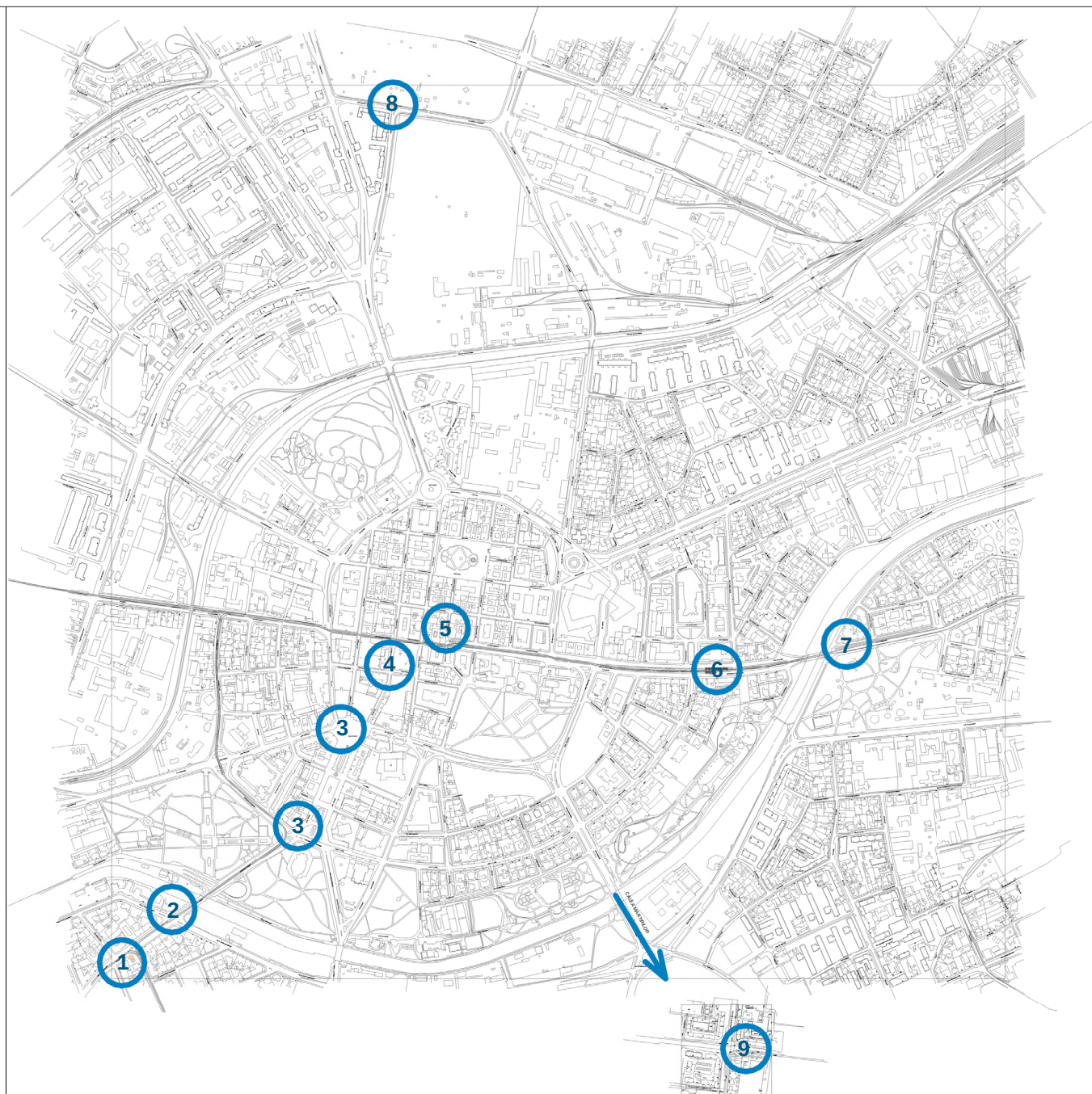
în proiect, granit turcoaz și bronz, asigură rezistența și durabilitatea intervențiilor.

Web și realitate extinsă

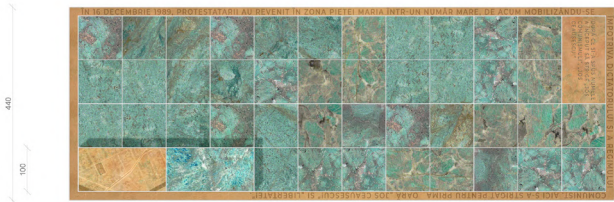
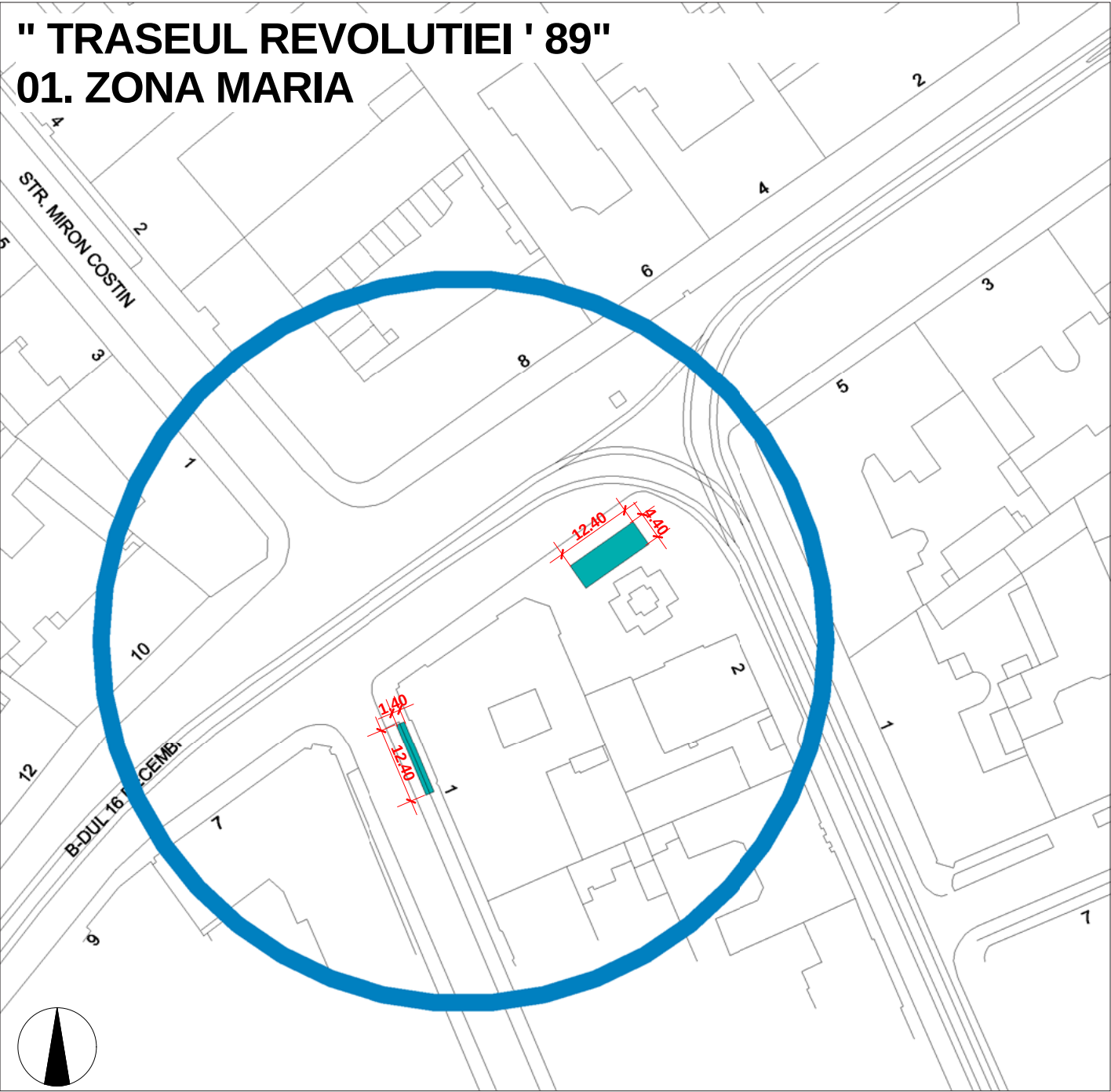
Va fi construită o platformă online (un web-app), care se va construi ca o arhivă dinamică cu fotografii, înregistrări video și audio și alte documente referitoare la Revoluție și oraș. Platforma nou creată va promova și va încuraja totodată colaborarea și cu alte proiecte dedicate Revoluției, promovând în acest fel diversitatea de voci și pluralismul perspectivelor din care va putea fi înțeles și asumat acest moment istoric.

În fiecare dintre locurile menționate cu ajutorul acestei aplicații de realitate extinsă (AR), ce va putea funcționa pe baza funcției de geolocație a telefonului, vor putea fi accesate materialele documentare într-o experiență multimedia bazată preponderent pe imagine și sunet. Traseul acesta al Revoluției funcționează atât prin existența sa materială în oraș, cât și ca bază pentru o explorare virtuală. Platforma propusă va putea fi astfel accesată și direct online, de oriunde în lume, și la fața locului, diferența principală fiind tipul de experiență a vizitatorului.

1. ZONA PIATA MARIA
2. PODUL TRAIAN
3. PIATA VICTORIEI 1
3. PIATA VICTORIEI 2
4. PIATA LIBERTATII
5. PIATA SF.GHEORGHE
6. ZONA CJT
7. ZONA BAILE NEPTUN
8. ZONA CIMITIRUL EROILOR
9. CALEA MARTIRILOR

1. ZONA PIAȚA MARIA (2 locații)

Casa parohială

Text placă

LA UN MOMENT DAT...SE ÎNFIRIPĂ, DESTUL DE TIMID, ... UN „DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!”

Text bandă

Vineri, 15 decembrie 1989, în fața casei parohiale reformate s-au adunat enoriași care au vegheat în tăcere, nemulțumiți de ordinul de evacuare a pastorului László Tökés. Treptat, din solidaritate, li s-au alăturat timișoreni de alte confesiuni, care la un moment dat au început să cânte „Deșteaptă-te române!”.

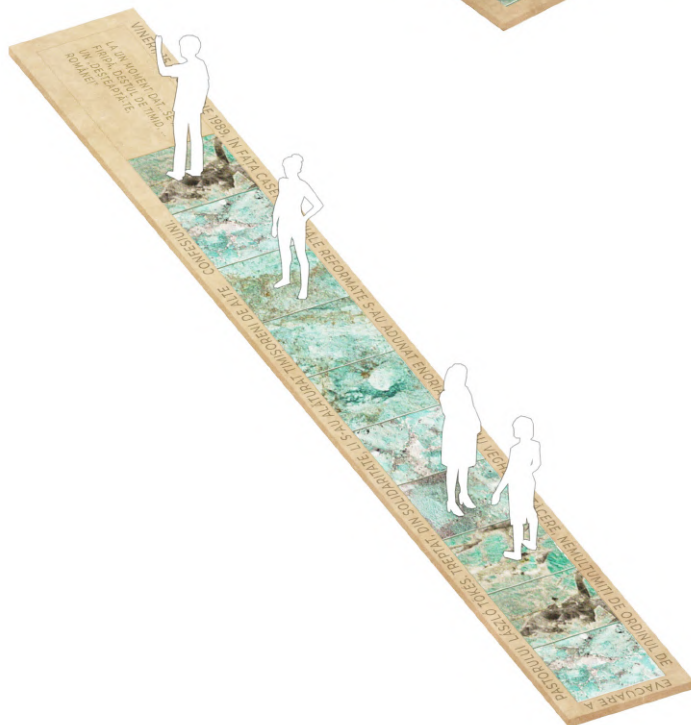
Piața Maria

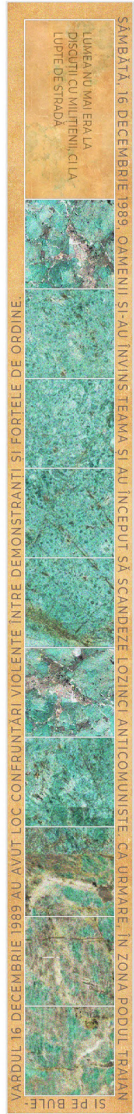
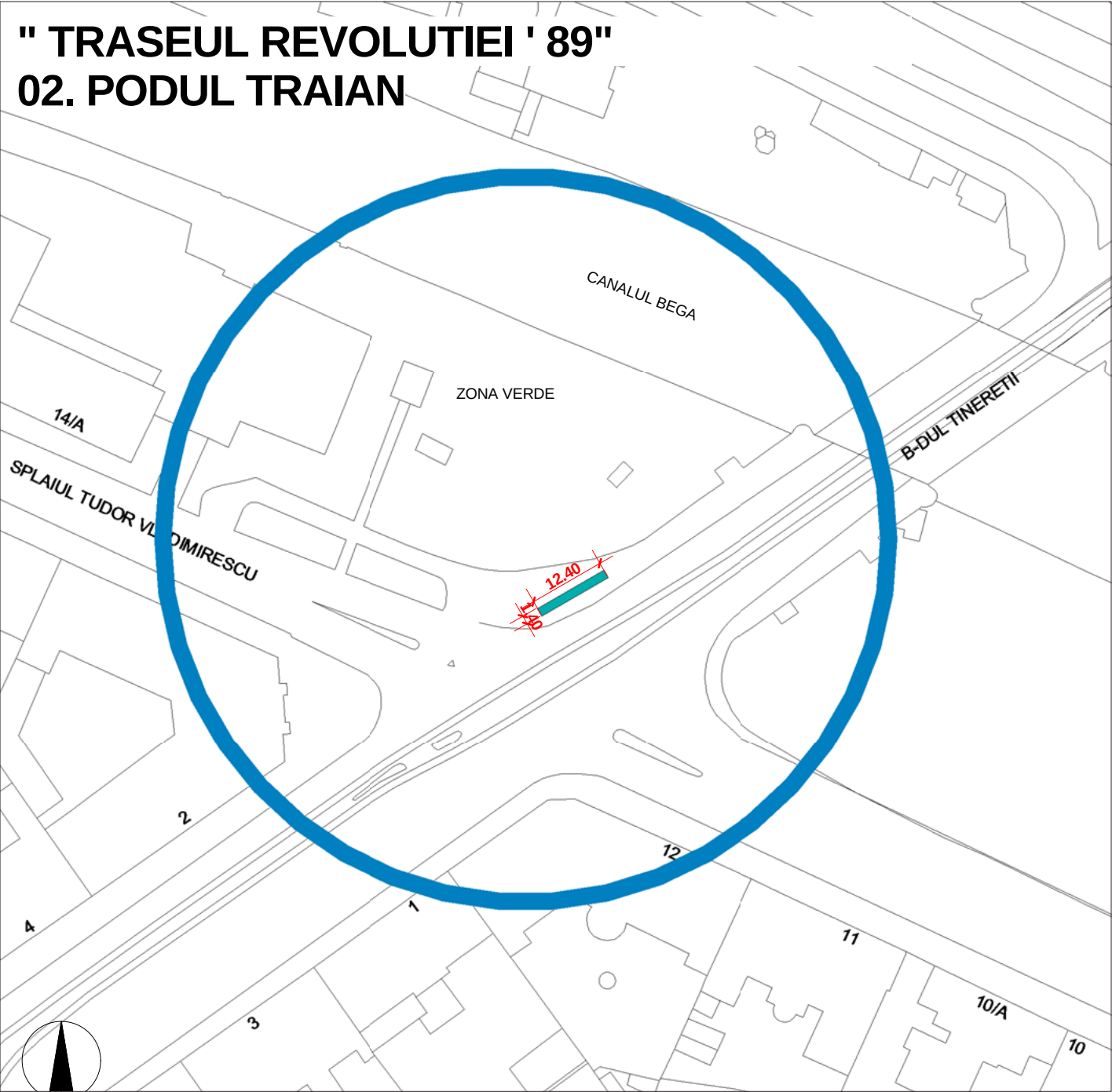
Text placă

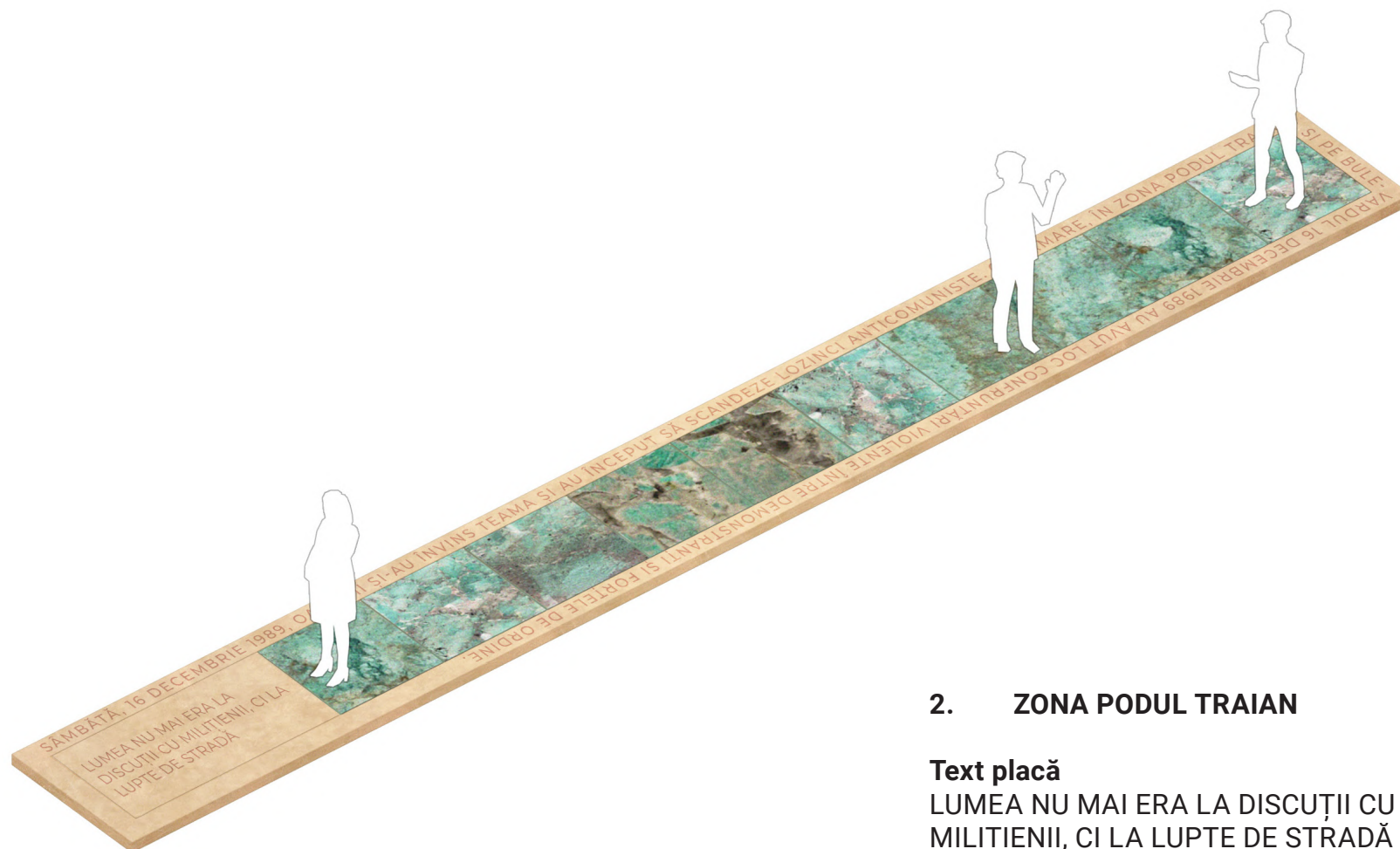
DUPĂ CE ȘI-A SPUS NUMELE A ÎNCEPUT SĂ STRIGE „JOS COMUNISMUL!”, „JOS CEAUȘESCU!”

Text bandă

În 16 decembrie 1989, protestatarii au revenit în zona Pieței Maria într-un număr mare, de acum mobilizându-se împotriva dictatorului și a regimului comunist. Aici s-a strigat pentru prima oară „Jos Ceaușescu!” și „Libertate!”.

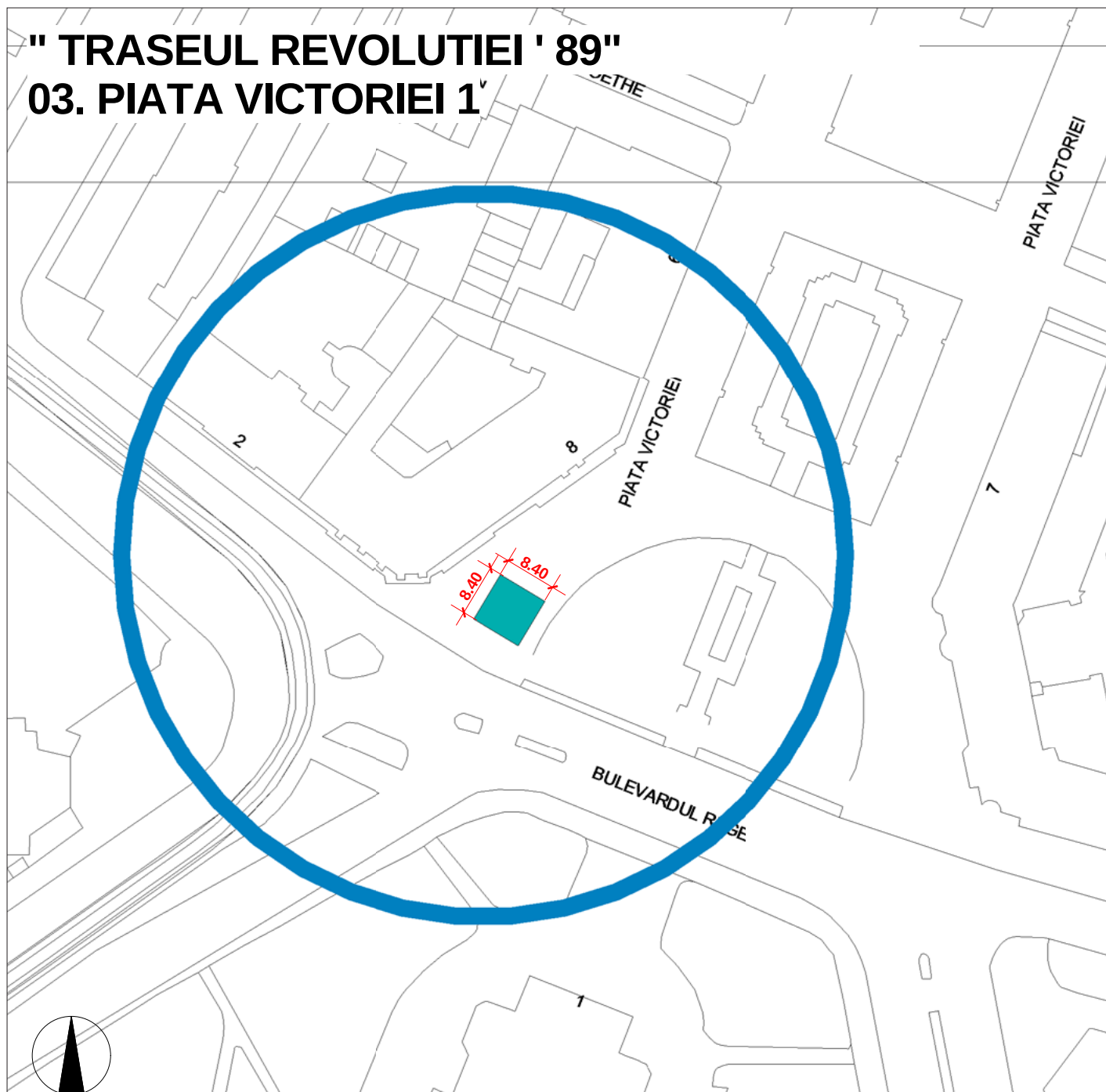
2. ZONA PODUL TRAIAN

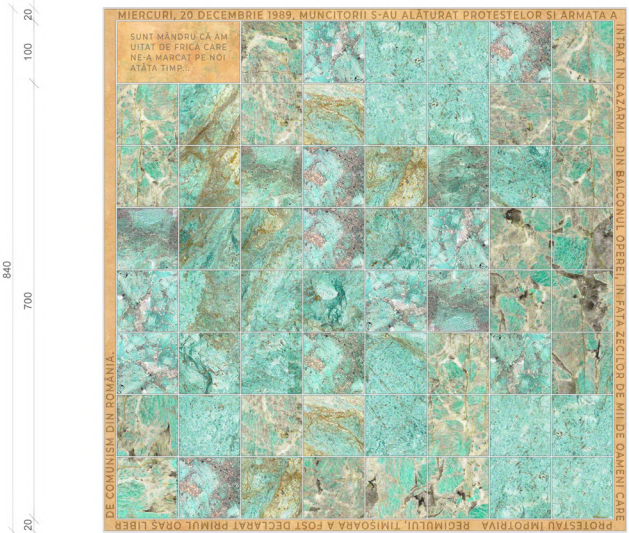
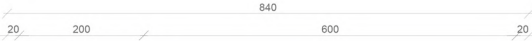
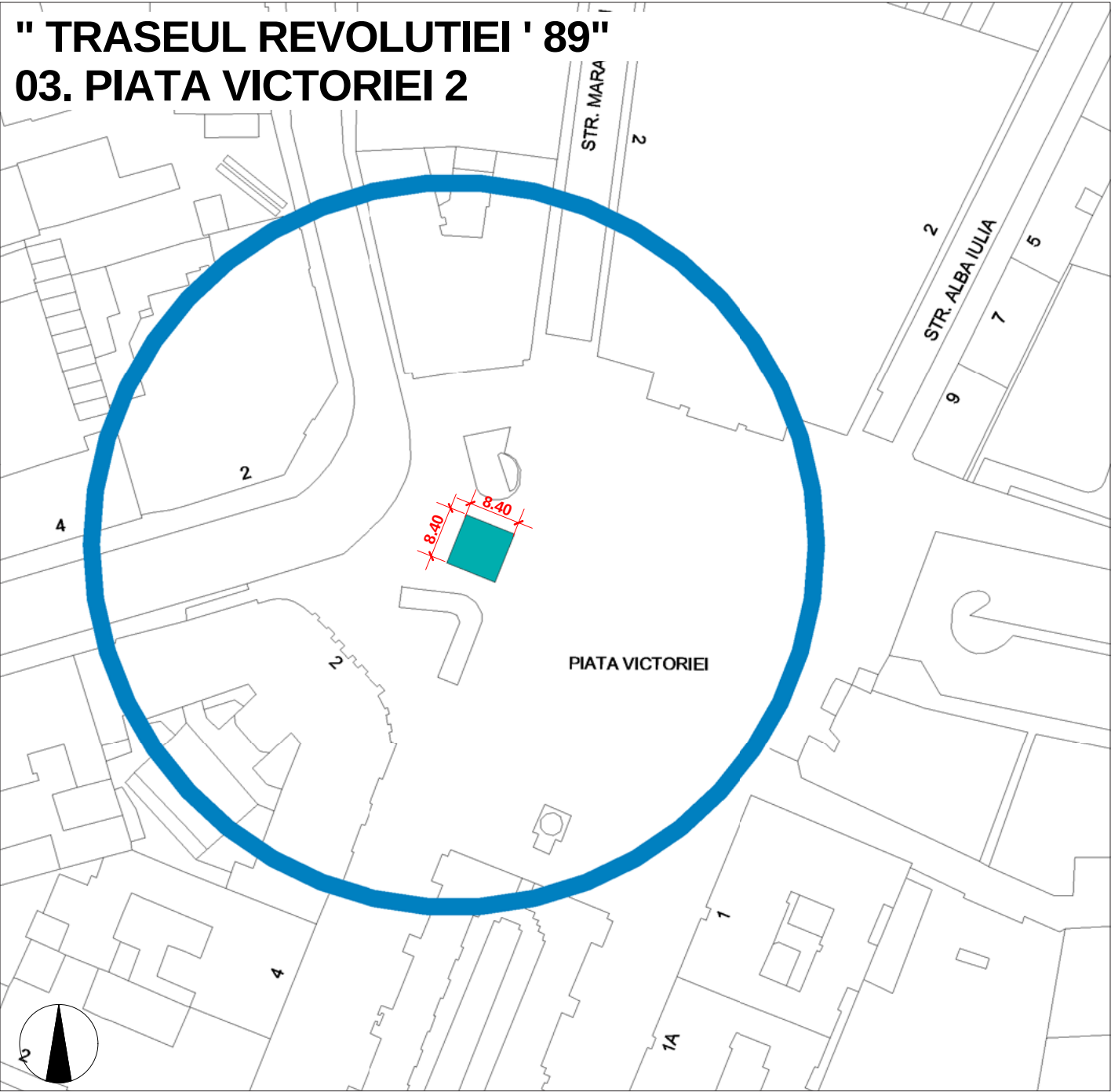
Text placă

LUMEA NU MAI ERA LA DISCUȚII CU MILIȚIENII, CI LA LUPTE DE STRADĂ

Text bandă

Sâmbătă, 16 decembrie 1989, oamenii și-au învins teama și au început să scandeze lozinci anticomuniste. Ca urmare, în zona Podul Traian și pe Bulevardul 16 Decembrie 1989 au avut loc confruntări violente între demonstranți și forțele de ordine.

3.ZONA PIAȚA VICTORIEI (2 locații)

Catedrala ortodoxă

Text placă

VOI SUNTEȚI NEBUNI, TRAGEȚI?

Text bandă

Piața Victoriei a fost unul dintre epicentrele evenimentelor din Timișoara, în decembrie 1989. În zilele de 17 și 18 decembrie, cincisprezece persoane au fost ucise și treizeci și nouă au fost rănite pe treptele Catedralei ortodoxe și pe străzile din apropiere. Alte nouă persoane au fost ucise și treisprezece au fost rănite în zona Operei.

Opera

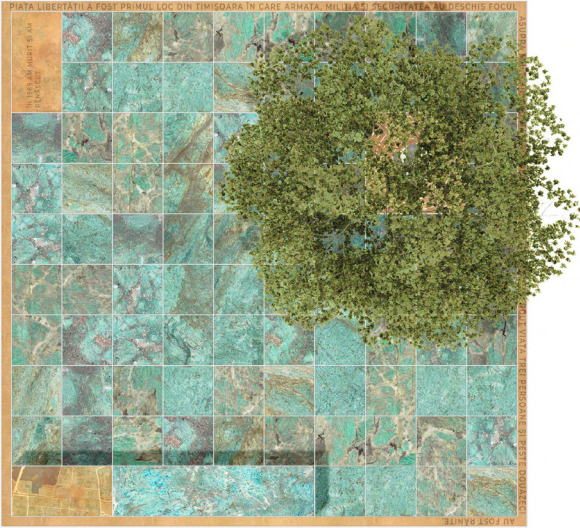
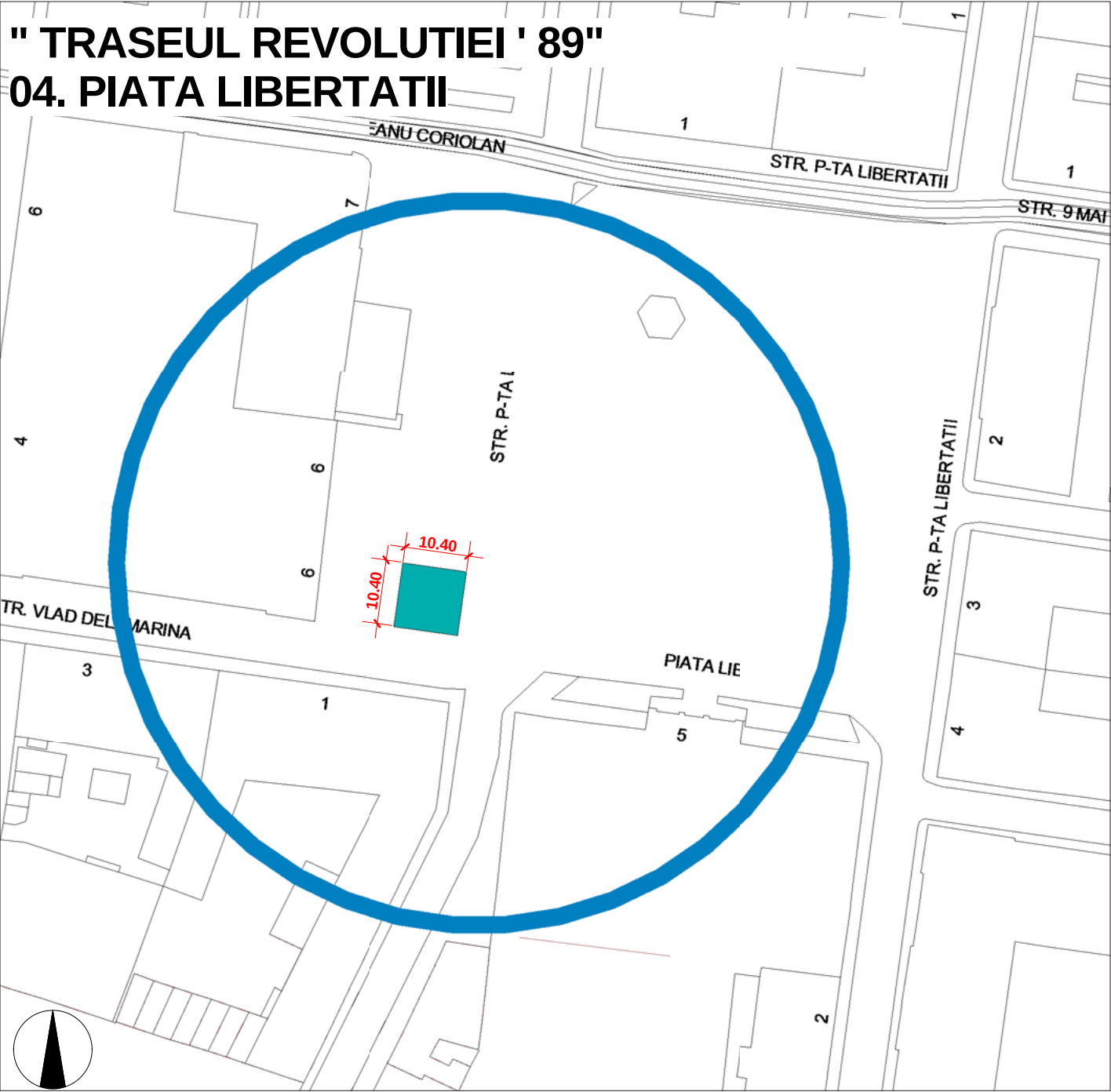
Text placă

SUNT MÂNDRU CĂ AM UITAT DE FRICA CARE
NE-A MARCAT PE NOI ATÂTA TIMP...

Text bandă

Miercuri, 20 decembrie 1989, muncitorii s-au alăturat protestelor și armata a intrat în cazărmi. Din balconul Operei, în fața zecilor de mii de oameni care protestau împotriva regimului, Timișoara a fost declarat primul oraș liber de comunism din România.

" TRASEUL REVOLUTIEI ' 89"
04. PIATA LIBERTATII

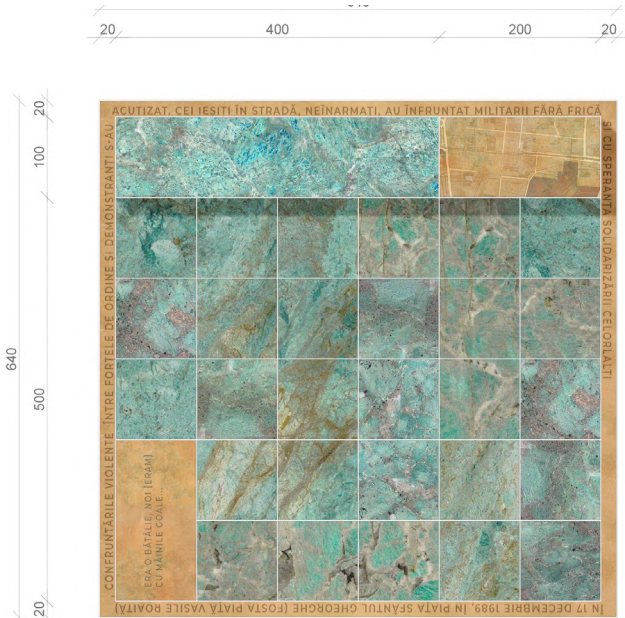
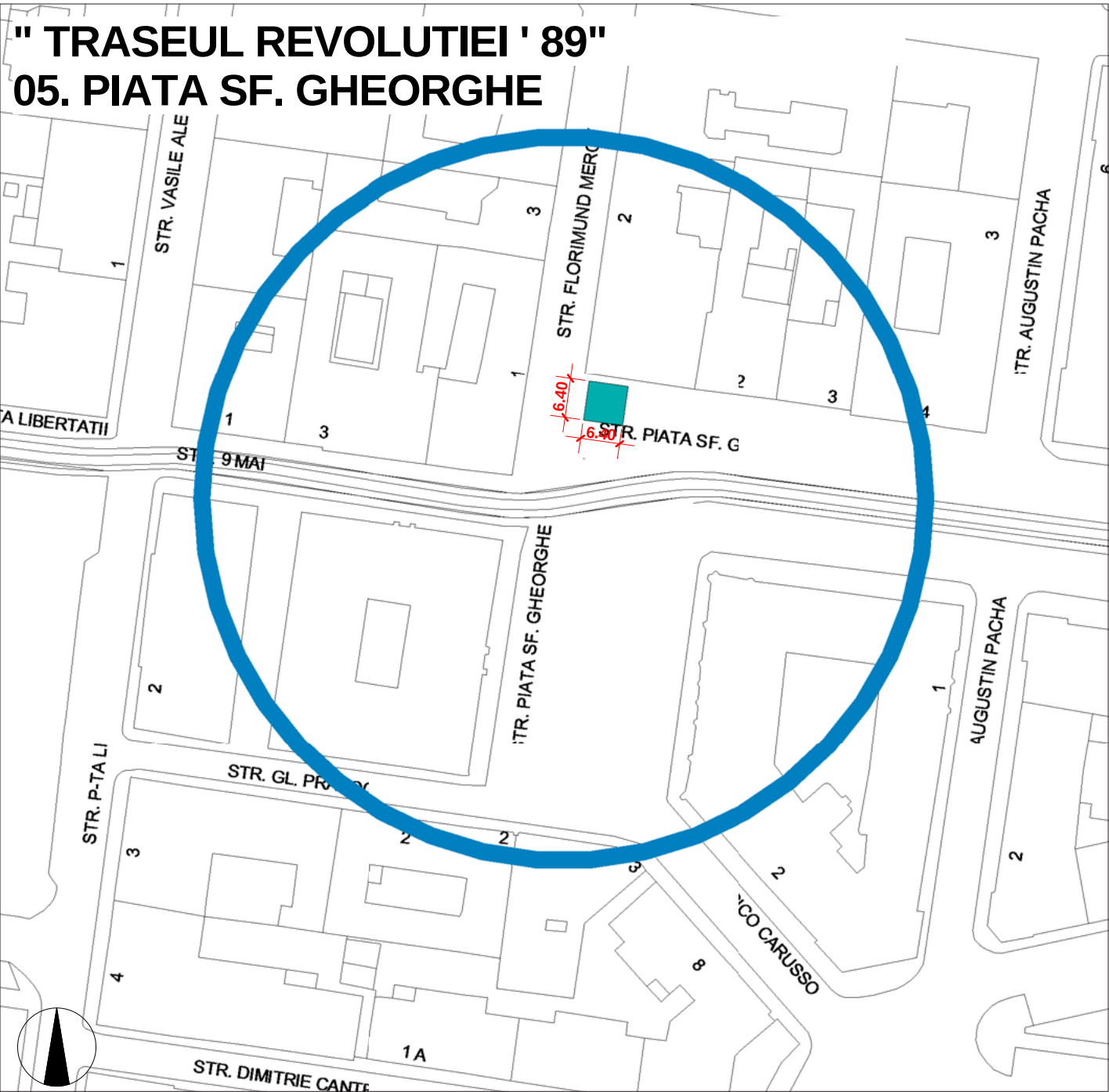
4. PIAȚA LIBERTĂȚII

Text placă

ÎN 1989 AM MURIT ȘI AM RENĂSCUT

Text bandă

Piața Libertății a fost primul loc din Timișoara în care Armata, Miliția și Securitatea au deschis focul asupra mulțimii. În data de 17 decembrie 1989, aici și-au pierdut viața trei persoane și peste douăzeci au fost rănite.

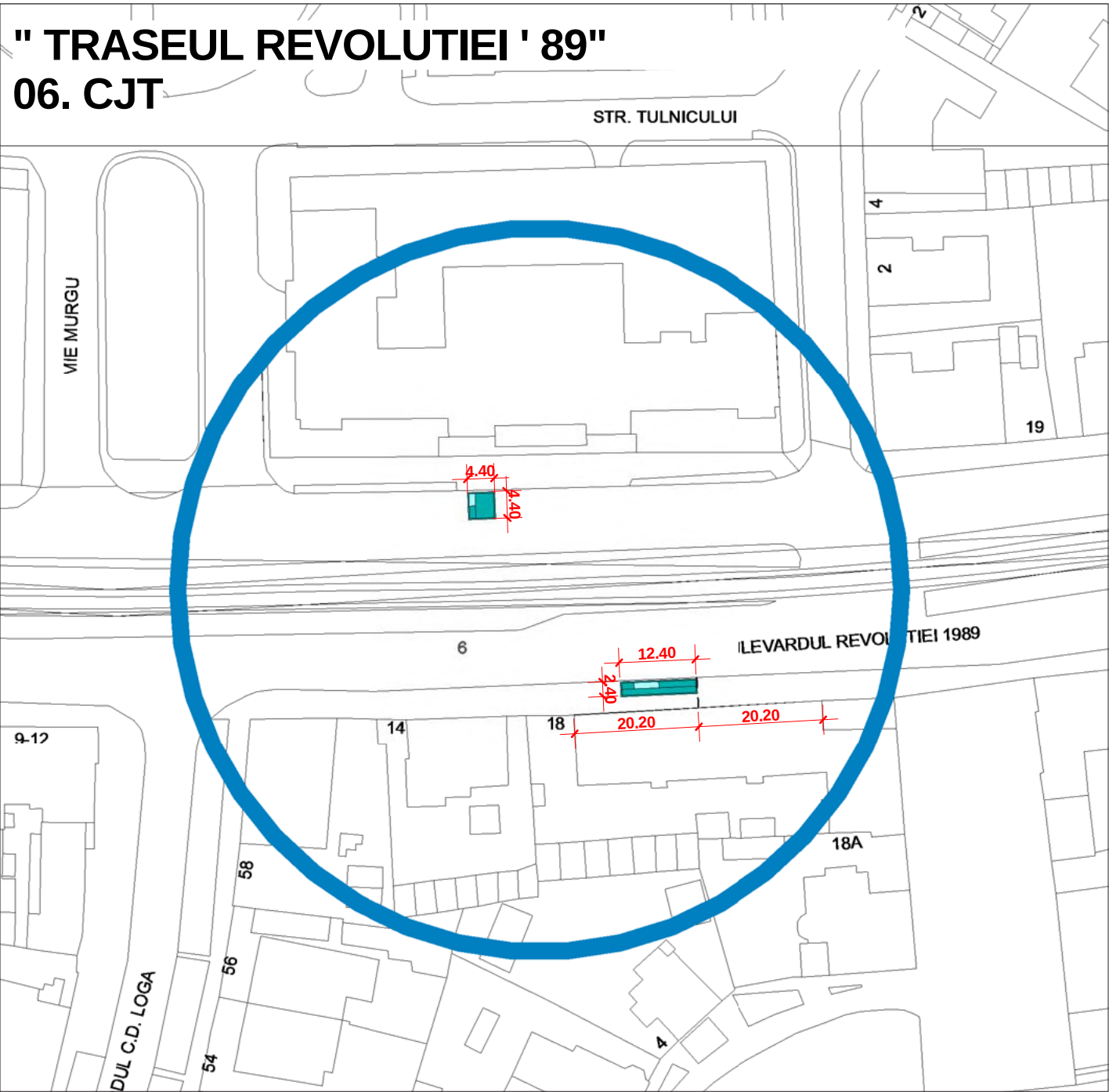
5. ZONA PIAȚA SFÂNTUL GHEORGHE

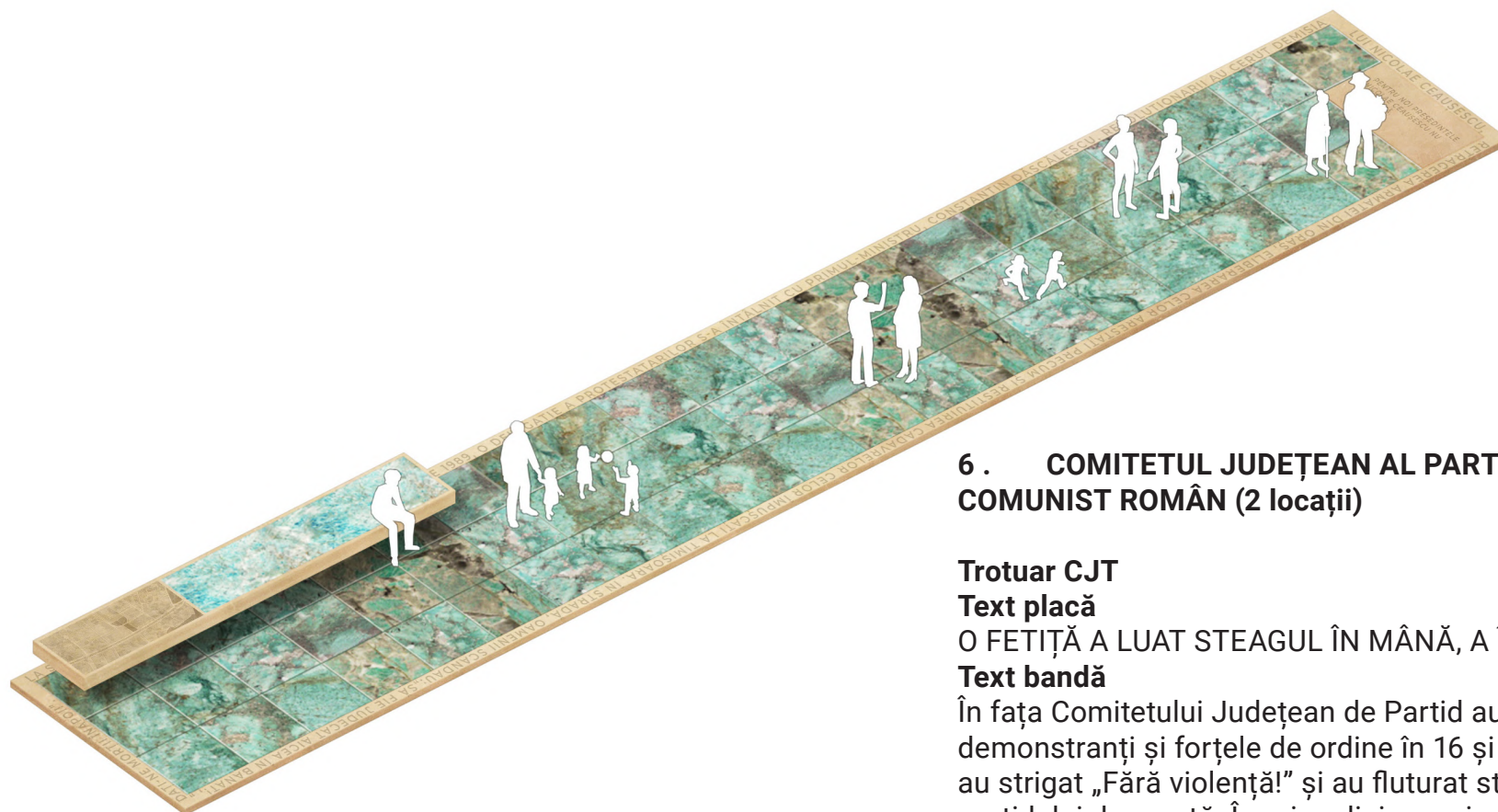
Text placă

...ERA O BĂTĂLIE, NOI [ERAM] CU MÂINILE GOALE...

Text bandă

În 17 decembrie 1989, în Piața Sfântul Gheorghe (fosta Piață Vasile Roaită), confruntările violente între forțele de ordine și demonstranți s-au acutizat. Cei ieșiți în stradă, neînarmați, au înfruntat militarii fără frică și cu speranța solidarizării celorlalți timișoreni.

6. COMITETUL JUDEȚEAN AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN (2 locații)

Trotuar CJT

Text placă

O FETIȚĂ A LUAT STEAGUL ÎN MÂNĂ, A ÎNCEPUT SĂ-L FLUTURE.

Text bandă

În fața Comitetului Județean de Partid au avut loc ciocniri între demonstranți și forțele de ordine în 16 și 17 decembrie 1989. Oamenii au strigat „Fără violență!” și au fluturat steagul României, cu stema partidului decupată. În prima linie au ajuns femei, adolescenți și copii.

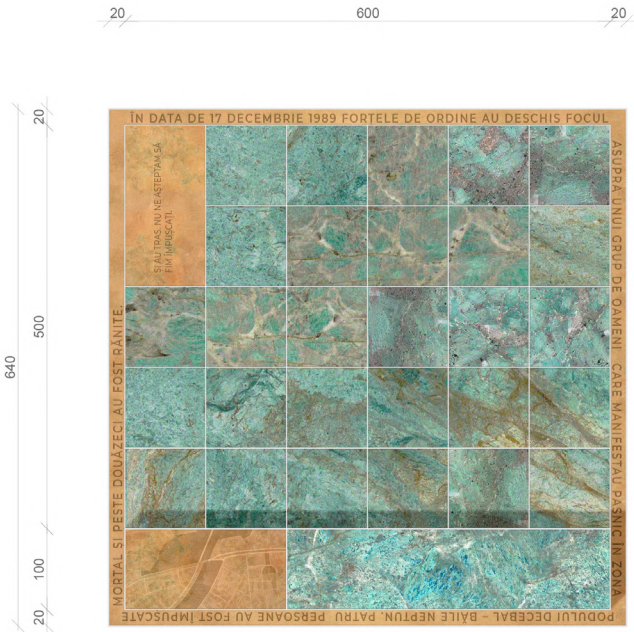
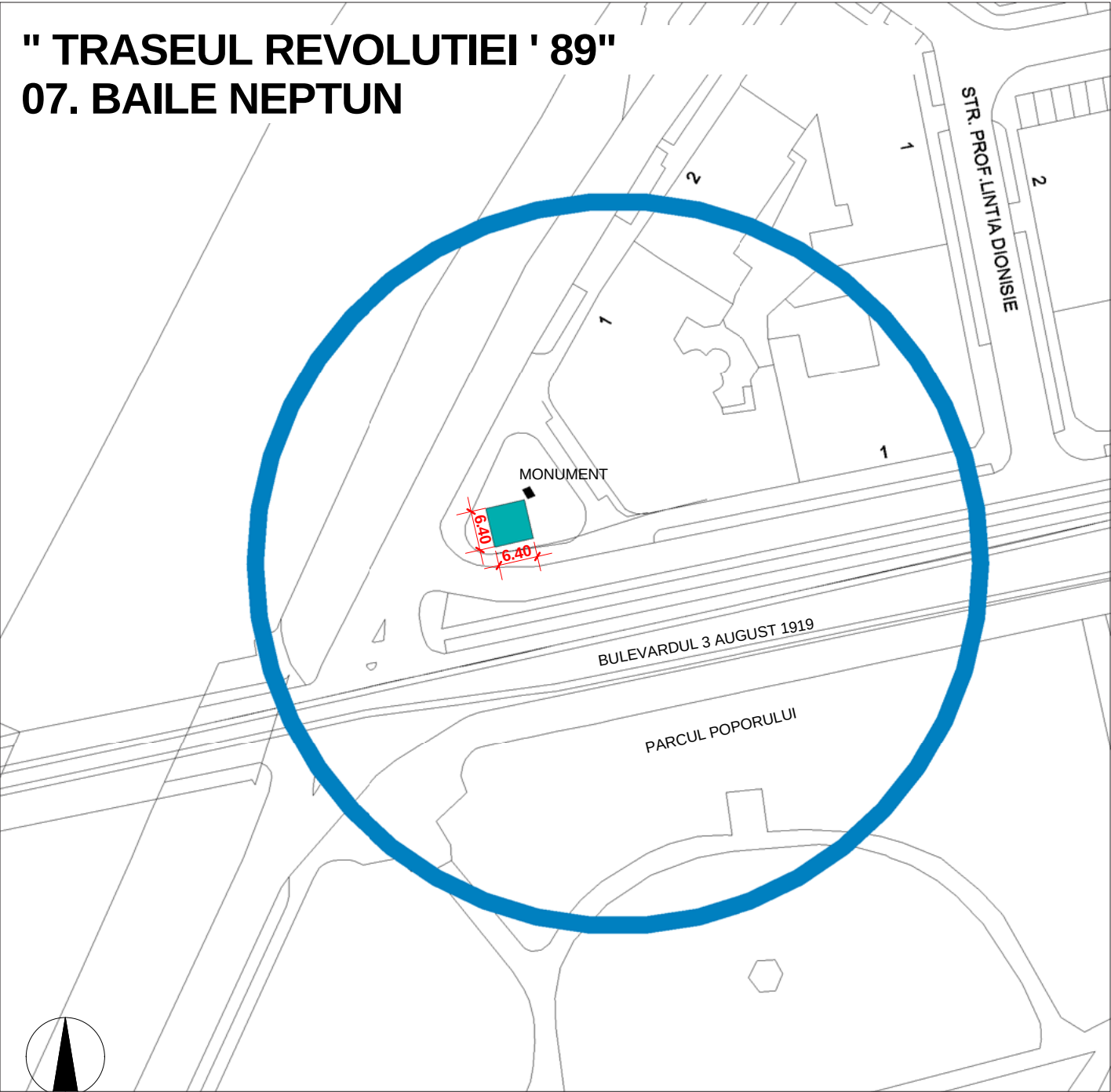
Trotuar vis-a-vis CJT

Text placă

PENTRU NOI PREȘEDINTELE NICOLAE CEAUȘESCU NU MAI EXISTĂ.

Text bandă

La sediul Comitetului Județean de Partid, în 20 decembrie 1989, o delegație a protestatarilor s-a întâlnit cu primul-ministru, Constantin Dăscălescu. Revoluționarii au cerut demisia lui Nicolae Ceaușescu, retragerea armatei din oraș, eliberarea celor arestați precum și restituirea cadavrelor celor împușcați la Timișoara. În stradă, oamenii scandau: „Să fie judecat aicea în Banat!”, „Dați-ne morții înapoi!”.

07. ZONA BAILE NEPTUN - PODUL DECEBAL

Text placă

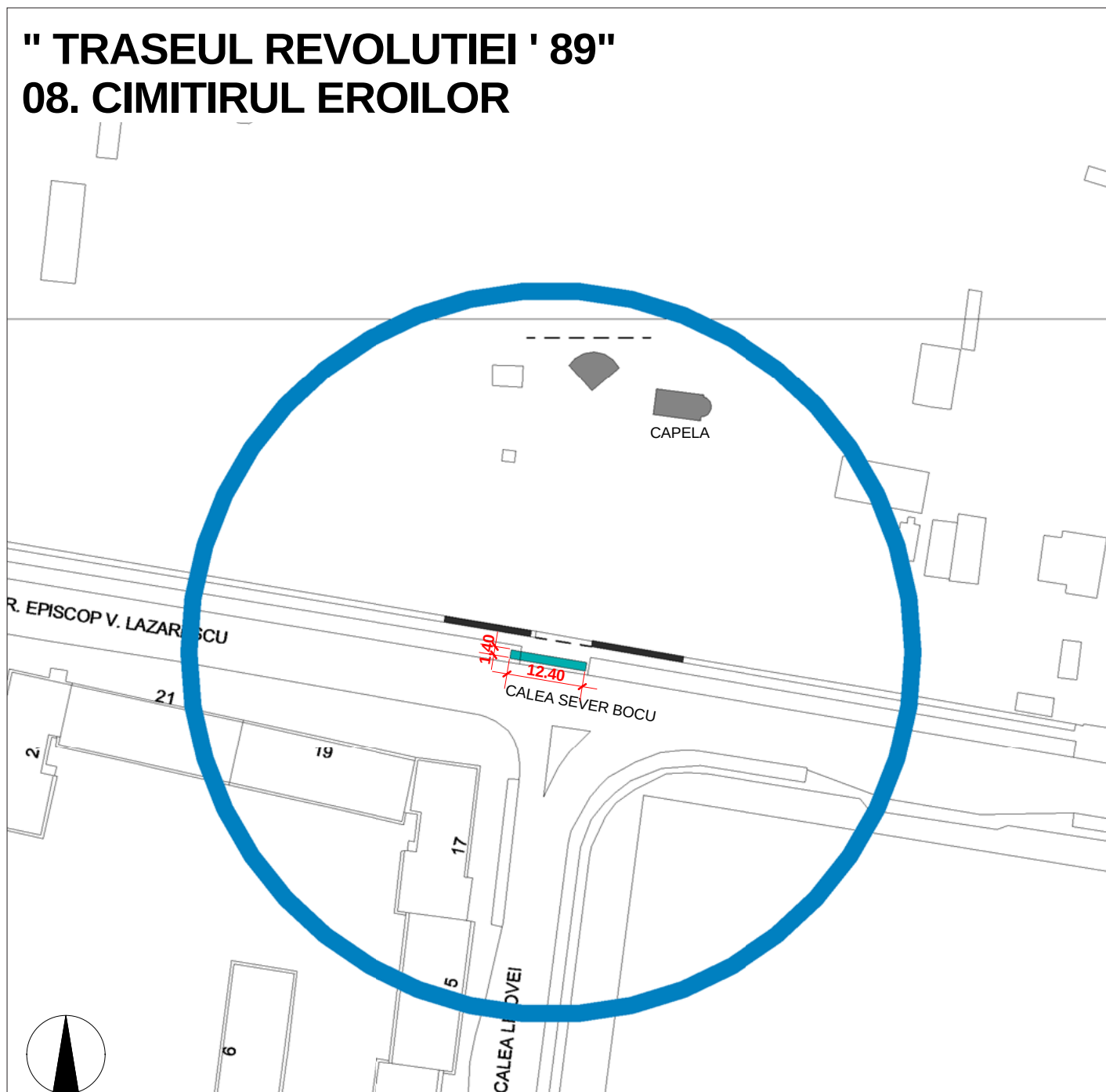
ȘI AU TRAS. NU NE AȘTEPTAM SĂ FIM ÎMPUȘCAȚI

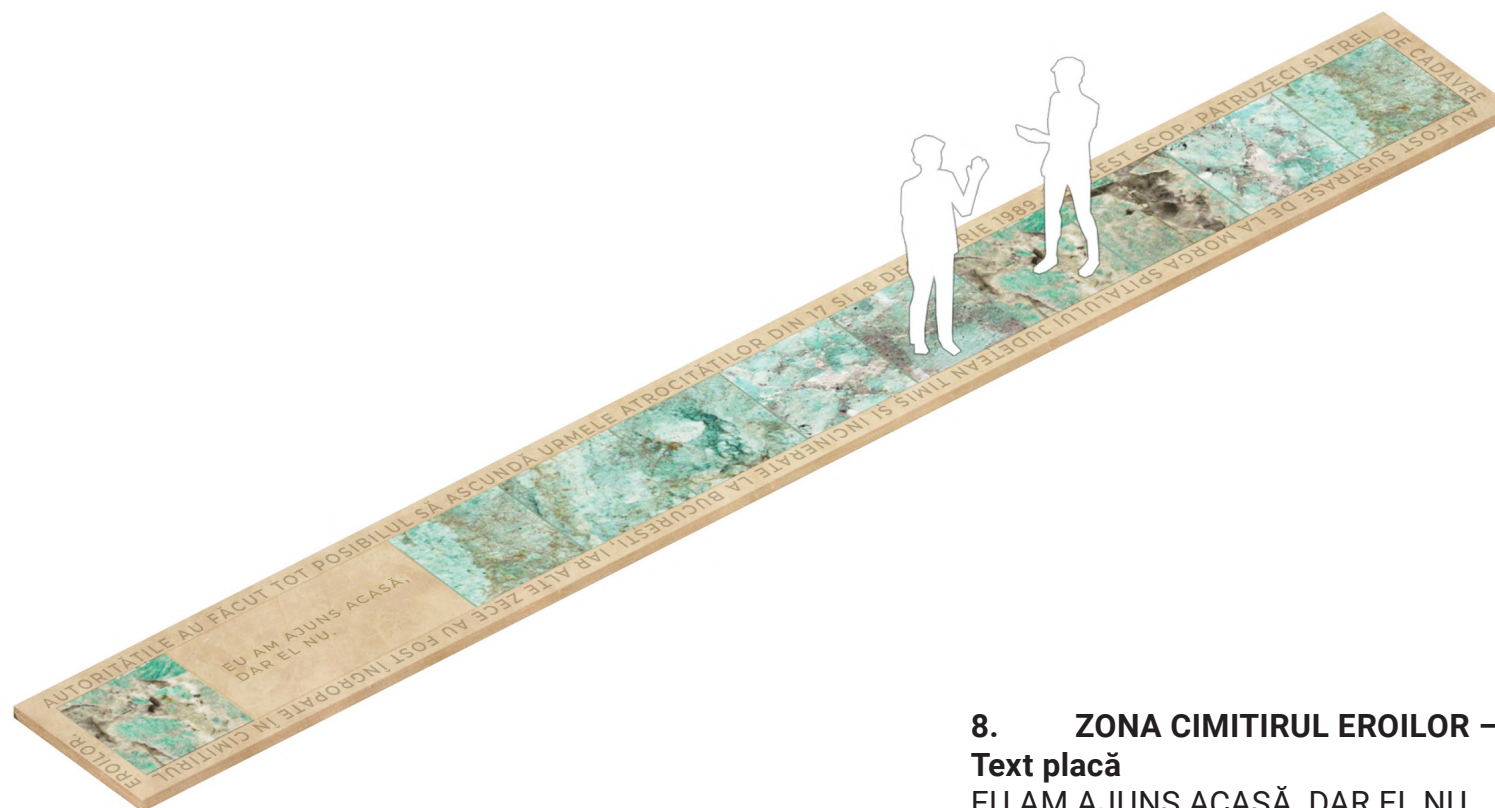
Text bandă

În data de 17 decembrie 1989 forțele de ordine au deschis focul asupra unui grup de oameni care manifestau pașnic în zona Podului Decebal – Băile Neptun. Patru persoane au fost împușcate mortal și peste douăzeci au fost rănite.

" TRASEUL REVOLUTIEI ' 89"

08. CIMITIRUL EROILOR

8. ZONA CIMITIRUL EROILOR – CALEA LIPOVEI

Text placă

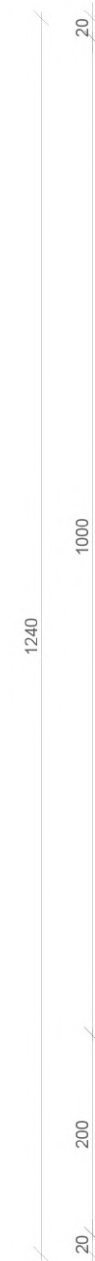
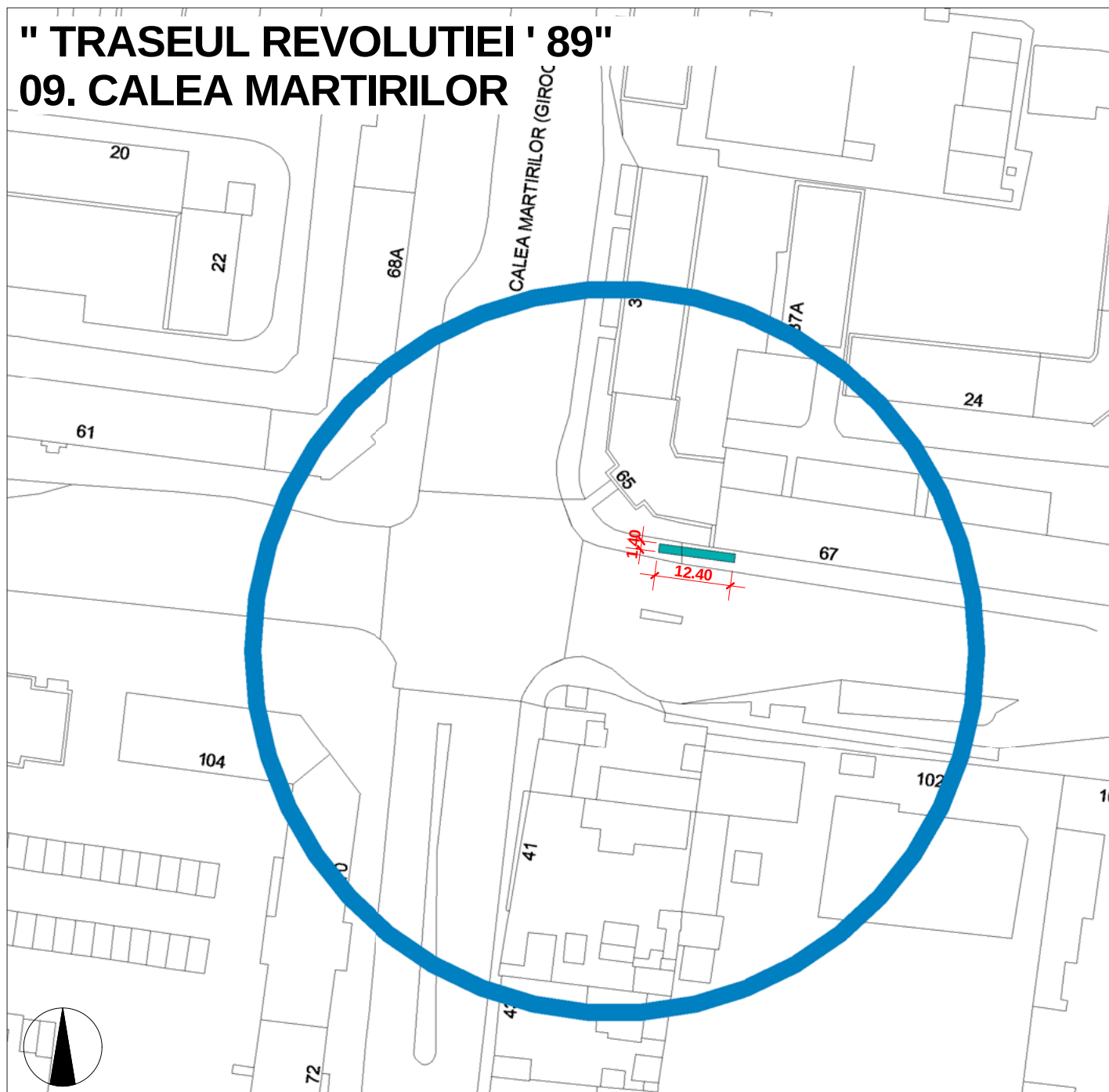
EU AM AJUNS ACASĂ, DAR EL NU

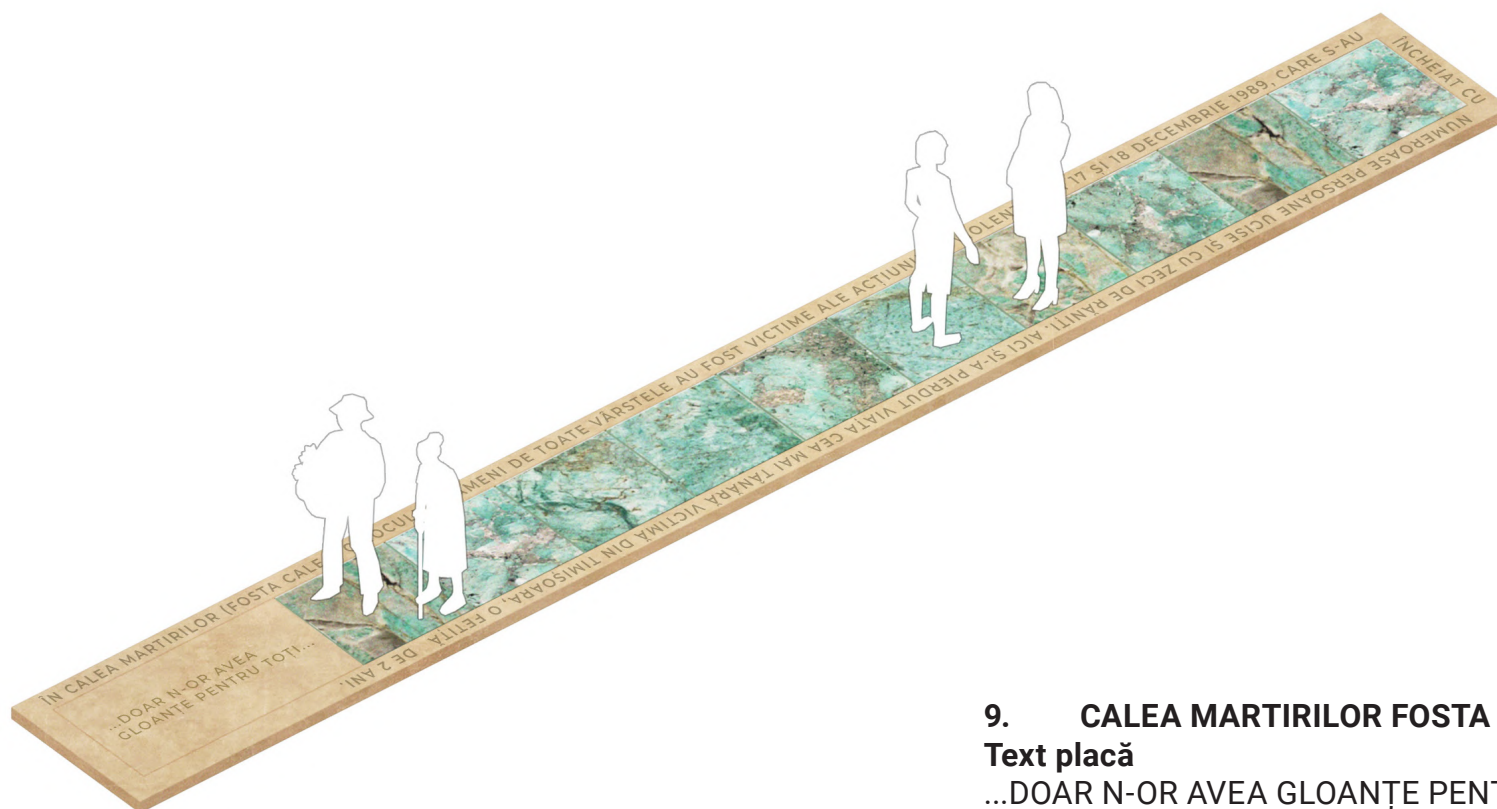
Text bandă

Autoritățile au făcut tot posibilul să ascundă urmele atrocităților din 17 și 18 decembrie 1989. În acest scop, patruzeci și trei de cadavre au fost sustrate de la morga Spitalului Județean Timiș și incinerate la București, iar alte zece au fost îngropate în Cimitirul Eroilor

" TRASEUL REVOLUTIEI ' 89"

09. CALEA MARTIRILOR

9. CALEA MARTIRILOR FOSTA CALE A GIROCULUI

Text placă

...DOAR N-OR AVEA GLOANȚE PENTRU TOȚI...

Text bandă

În Calea Martirilor (fosta Cale a Girocului) oameni de toate vârstele au fost victime ale acțiunilor violente din 17 și 18 decembrie 1989, care s-au încheiat cu numeroase persoane ucise și cu zeci de răniți. Aici și-a pierdut viața cea mai tânără victimă din Timișoara, o fetiță de 2 ani.

Echipa de proiect

Constantin Goagea (Bucuresti) - arhitect si sef de proiect
Justin Baroncea (Bucuresti)- arhitect, specialist proiectant
Cristian Boltres (Timisoara)- arhitect, specialist proiectant
Simona Nunes (Timisoara)- arhitect, specialist proiectant
Stefan Ghenciulescu- arhitect, cercetator, specialist
in cercetari istorice urbane, specialist publishing
Ioana Gruita- curator si muzeograf la
Muzeul Național al Transilvaniei
Gruia Badescu (Bucuresti) - cercetator, post doctorand,
specialist pe teme legate de reconfigurări urbane și practici de
memorie după dictaturi, războaie și destrămarea imperiilor
Ioana Isaiu (Timisoara)- arhitect
Cristina Ginara (Bucuresti)- arhitect
Alex Voicu (Bucuresti)- arhitect
Dilmana Yordanova (Bucuresti)- Video
designer, artist si curator independent
Ioan Cernei - programator, web developer

Materialele prezentate in acest document nu pot fi reproduse, multiplicare sau folosite in alt context si in alt scop fara acordul prealabil scris al sefului de companiilor detinatoare ale copyrightului